

KLA 311

YUNAN ve ROMA İKONOĞRAFİSİ

ZEUS

Doç. Dr. Erhan Öztepe

© Sunum içerisinde kullanılan görseller telif hakkına sahip olup yalnızca eğitim amaçlıdır. Başka amaçlarla kullanılamaz

Grekçe Kaynaklar

Homer, The Iliad - Greek Epic C8th B.C.

Homer, The Odyssey - Greek Epic C8th B.C.

[*Hesiod, Theogony - Greek Epic C8th - 7th B.C.*](#)

[*Hesiod, Catalogues of Women Fragments - Greek Epic C8th - 7th B.C.*](#)

[*Hesiod, Great Eoiae Fragments - Greek Epic C8th - 7th B.C.*](#)

[*Hesiod, Astronomy Fragments - Greek Epic C8th - 7th B.C.*](#)

[*The Homeric Hymns - Greek Epic C8th - 4th B.C.*](#)

Pindar, Odes - Greek Lyric C5th B.C.

Pindar, Fragments - Greek Lyric C5th B.C.

[*Greek Lyric I Alcman, Fragments - Greek Lyric C7th B.C.*](#)

Aeschylus, Fragments - Greek Tragedy C5th B.C.

Herodotus, Histories - Greek History C5th B.C.

Plato, Republic - Greek Philosophy C4th B.C.

Plato, Theages - Greek Philosophy C4th B.C.

Apollodorus, The Library - Greek Mythography C2nd A.D.

[*Callimachus, Hymns - Greek Poetry C3rd B.C.*](#)

Callimachus, Fragments - Greek Poetry C3rd B.C.

[*Diodorus Siculus, The Library of History - Greek History C1st B.C.*](#)

Strabo, Geography - Greek Geography C1st B.C. - C1st A.D.

[*Pausanias, Description of Greece - Greek Travelogue C2nd A.D.*](#)

[The Orphic Hymns](#) - Greek Hymns C3rd B.C. - C2nd A.D.

Antoninus Liberalis, *Metamorphoses* - Greek Mythography C2nd A.D.

Aelian, *On Animals* - Greek Natural History C2nd - 3rd A.D.

Aelian, *Historical Miscellany* - Greek Rhetoric C2nd - 3rd A.D.

[Philostratus the Elder, Imagines](#) - Greek Rhetoric C3rd A.D.

Philostratus, *Life of Apollonius of Tyana* - Greek Biography C2nd A.D.

Ptolemy Hephaestion, *New History* - Greek Mythography C1st - 2nd A.D.

[Quintus Smyrnaeus, Fall of Troy](#) - Greek Epic C4th A.D.

[Nonnus, Dionysiaca](#) - Greek Epic C5th A.D.

Latince Kaynaklar

[Hyginus, Fabulae](#) - Latin Mythography C2nd A.D.

[Hyginus, Astronomica](#) - Latin Mythography C2nd A.D.

Ovid, *Metamorphoses* - Latin Epic C1st B.C. - C1st A.D.

Ovid, *Fasti* - Latin Poetry C1st B.C. - C1st A.D.

Virgil, *Aeneid* - Latin Epic C1st B.C.

Cicero, *De Natura Deorum* - Latin Rhetoric C1st B.C.

Pliny the Elder, *Natural History* - Latin Encyclopedia C1st A.D.

Bizans Kaynakları

Suidas, *The Suda* - Byzantine Greek Lexicon C10th A.D.

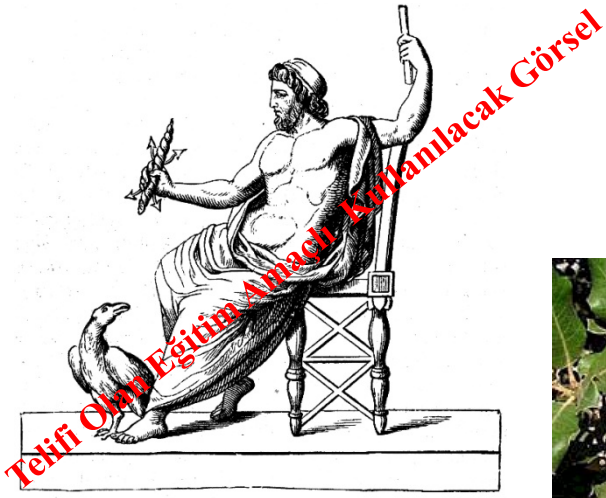

Fig. 5. Zens. Jupiter.

Kaynak: <http://www.maicar.com/GML/000Iconography/Zeus/sli des/pet035.jpg>

HOLMOAK *Quercus ilex*

OLIVE TREE *Olea europaea*

Gökyüzünün ve Olympos'un baş tanrısı olan Zeus Kronus ile Rhea'nın oğludur. Tanrının sembolleri arasında asa ve yıldırım demeti yer almaktadır. Ayrıca taht ve başında zeytin dalından yapılmış bir taç taşımaktadır. Kutsal hayvanları kartal ve boğadır. Kutsal bitkileri Meşe ve zeytin ağacıdır. Kendisi birlikte yanında Hermes, Nike, Kratus, Themis, Moiralar (kader tanrıçaları), Horalar (mevsim tanrıçaları) bulunmaktadır. Roma döneminde Jüpiter ismiyle anılmaktadır.

A. Oturur Betimlenmiş Zeus Tiplerini

Zeus'un MÖ 5. yüzyıldan başlayarak giyimli yarı giyimli ya da çıplak olarak ayakta betimlenmiştir. Giyim olarak chiton ve üzerinde himation tercih edildiği gibi yarı giyimli örneklerde bedeni çoğu kez sadece yalnızca himationa sarılmıştır. Bu türde örnekleri Arkaik dönemden itibaren görmekteyiz.

Arkaik dönemde gerek vazo resimlerinde gerekse de küçük boyutlu özellikle de bronz heykelciklerde Zeus'un iki biçimde betimlendiği görülür. Bunlardan ilki yıldırım demetini elinde tutar biçimde olanıdır. Tanrı Zeus ayakta ve yıldırım demetini kavramış biçimde görülür. Kimi örneklerde diğer elinde de asası yer almaktadır. İkinci türde ise tanrının aksiyon içerisinde olduğu gözlenir. Zeus bir elini ileriye doğru uzatmış diğer eliyle de şimşek demetini fırlatır biçimde tasvir edilmiştir. Tanrının bu türdeki betimlemeleri daha çok Arkaik ve Klasik dönemlerde yaygındır. Özellikle MÖ 5. yüzyıldan itibaren bu türde örnekler azalır.

Bronz Zeus Heykelciği, Dodona, Yunanistan
MÖ Erken 5. yy. Berlin Staatliche Museen.

Kaynak:

<https://www.britannica.com/topic/Zeus>

Zeus, Atina Kırmızı Figür Teknikli
Panathenaik Amphora MÖ 5. yy.
Berlin Antiken Sammlung

Kaynak:

<http://www.theoi.com/Olympios/Zeus.html>

Arkaik dönemden Klasik döneme kadar ayakta betimlenmiş olan Zeus tasvirlerinde yıldırım demeti görülürken benzer betimlemelere Roma dönemi kopyalarında ya da Roma döneminde Yunan örneklerinden ilham alınarak üretilen heykellerde yeniden rastlamak olanaklıdır.

Jüppiter Smyrna, MS 250 yılları, Louvre Müzesi

Kaynak:

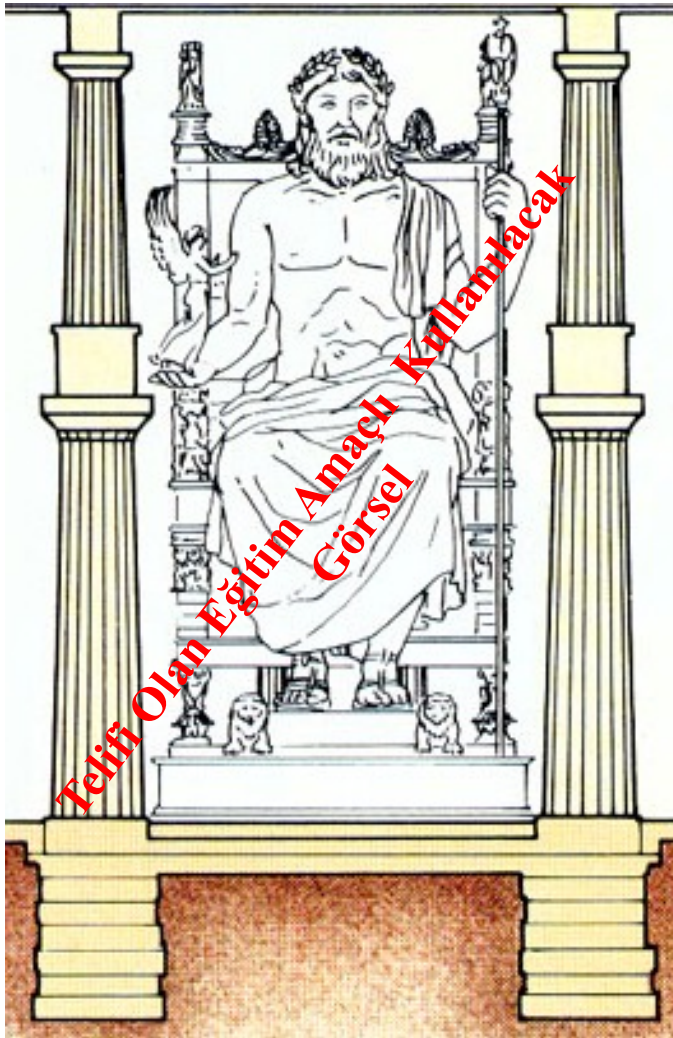
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jupiter_Smyrna_Louvre_Ma13.jpg

B. Tahtta Oturur Biçimde Betimlenmiş Zeus Tiplemeleri

Zeus MÖ 5. yüzyıldan itibaren tanrının ayaktaki betimlerinin yanı sıra arkalıklı tahtta oturur biçimde betimleri de görülmeye başlanır. Genellikle arkalıklı tahtta cepheden görünecek biçimde oturan tanrı vücudunun alt bölümünü örtecek şekilde bir himation taşımaktadır.

Tanrı arkalıklı bir tahtta oturur biçiminde bir tarafında asasını tutarken bir tarafta ise eli içerisinde tanrıça Nike'yi tutmaktadır. Bu ikonografinin en bilinen temsilcisi Olympia Zeus Tapınağı'nın kült heykelidir. Tahtta oturan Zeus tiplemesi Roma dönemi örneklerine kadar bazı değişikliklerle devam eder. Tahtta oturan Jüpiter betimlerinde asanın tutulduğu taraf değişebilmekte Nike (Victoria) heykeli de yer almayabilmektedir.

Olympia Zeus Tapınağı Kült Heykeli MÖ
470-456

Kaynak: <http://arthistoryresources.net/greek-art-archaeology-2016/greek-art-archaeology-images/zeusolympiazeus.jpg>

İmp. Vitellius Dönemi Denarius. MS 69

Oturan Jüpiter betimi

Kaynak :

<https://auction.catawiki.com/kavels/12946943>

C. Zeus'un İçerisinde Yer Aldığı Mitolojik Olaylar

1. Titanomachie

Zeus Titanlar Savaşında (Korfu Artemis Tapınağı Alınlığında? MÖ 580)

2. Gigantomachie

Zeus Devler Savaşında Tanrının Devler ile olan savaş içerisindeki en bilinen örnek Pergamon'dan Zeus Altarı Büyük Friz üzerindeki sahnedir. (MÖ 180 yılları)

Telif Olan Eğitim Amacı Kullanılacak Görsel

FIG. 3.—Zeus. (Group from the altar-frieze of Pergamon) www.maicar.com

Pergamon Zeus Altarı Büyük Friz, Zeus Grubu

Kaynak:

<http://www.maicar.com/GML/000Iconography/Zeus/slides/mur003.jpg>

3. Tanrılar Toplantısı

Zeus Olympos Tanrılarının katıldığı toplantıda diğer tanrılar ile birlikte oturur biçimde betimlenmiştir. Bu betimlenenin en bilinen örneği Atina Akropolündeki Parthenon Tapınağının doğu frizindeki tasvirdir.

Parthenon doğu frizi Zeus ve Hera tanrılar toplantısında MÖ 447-432

Kaynak : <http://classics.artsci.wustl.edu/photos/31>

4. Hieros-Gamos (Gizli Evlilik)

Zeus'un tanrıça Hera ile olan evliliği Yunan İkonografisinde MÖ 7. yy'ın sonundan itibaren görülmektedir. En erken örneklerden biri Samos'da bulunmuş olan ahşap levha üzerinde Zeus ve Hera'nın temsil edilmesidir (MÖ 610-600). En bilinen örneklerden biri Selinus'daki E Tapınağı Metobu'dur. (MÖ 475). Yunan vazoları üzerinde de bu betimleme yer alır. Heimarmene Ressamı'nın Pyxis üzerinde Zeus ile Hera'nın evliliği anlatılmaktadır (MÖ 450-400).

Selinus E Tapınağı Metobu, Hera ve Zeus MÖ 475
Kaynak : <http://ascsa.net/id/frantz/image/sc%209>

5. Europa'nın Kaçırılında Zeus.

Bir boğa kılığına girerek nymphe Europa'nın kaçırılışı öyküsü MÖ 5.yy'daki vazo resimleri ve pişmiş toprak heykelciklerde anlatım bulan bir betimlemedir. Zeus-Europa tasvirleri MS 2. yy'da taban mozaiklerine değin devam etmiş bir betimlemedir.

6. Leda ve Zeus.

Zeus'un Lakedaimonia Kraliçesi Leda'yı kuğu kılığına girerek baştan çıkarması MÖ 4. yüzyıl vazo resimlerinden başlayarak nadiren de olsa betimlenmiştir. Roma döneminde MS 2. yüzyılda mermer masa ayağı olarak kullanılmış olan örnekler de bulunmaktadır.

7. Ganymedes ve Zeus.

Troia prensi olan Ganymedes'in kartal kılığına bürünmüş olan Zeus tarafından Olympos'a kaçırılma sahnesi çeşitli türden eserlerde betimlenmiştir. En bilinen örnek Olympia'dan P.T. Heykel grubudur. Bu betimleme MS 3. yy Roma mozaiklerine kadar görülür.